

Tilburg University

[Review of the book Jacobi, Briefwechsel Reihe II Band 5, 2014]

Jonkers, Peter

Published in:
Tijdschrift voor Filosofie

Publication date:
2015

Document Version
Peer reviewed version

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
Jonkers, P. (2015). [Review of the book Jacobi, Briefwechsel Reihe II Band 5, 2014]. *Tijdschrift voor Filosofie*, 871-872.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

F.H. Jacobi, *Briefwechsel 1786 Kommentar (Gesamtausgabe. Briefwechsel, Reihe II, Band 5). Herausgegeben von Irmgard Huthmacher unter Mitwirkung von Rebecca Paimann und Janina Reibold*. Frommann-Holzboog, Stuttgart Bad-Cannstatt, 2014, 24,5x17,5, XXII-923 p. (zwei Teilbände)

Deze twee deelbanden vormen het commentaar bij de in 2005 verschenen vijfde band van de kritische uitgave van Jacobi's correspondentie (zie de bespreking in *TvF* ???). In de Inleiding geeft de hoofd uitgever van deze editie, Walter Jaeschke, de verklaring voor de grote omvang van dit commentaar (het dubbele van de bijbehorende tekstband). Het jaar 1786 neemt een aparte plaats in de toch al omvangrijke correspondentie tussen Jacobi en zijn tijdgenoten. Niet alleen schrijft of ontvangt hij in dat jaar meer dan 300 brieven, meer dan in om het even welk ander jaar van zijn leven, maar ook de onderwerpen van deze brieven zijn dermate belangrijk en soms zelfs opzienbarend dat ze veel weerklank vinden in het filosofische en algemeen culturele milieu van die tijd en voor- en tegenstanders van Jacobi en zijn filosofie scherp tegenover elkaar stellen. Drie kwesties springen eruit: de heftige discussies naar aanleiding van Jacobi's in 1785 gepubliceerde geschrift *Ueber die Lehre des Spinoza in Briefen an den Herrn Moses Mendelssohn*, dat de pantheïsmestrijd uitlokte; het plotse en voortijdige overlijden van Mendelssohn in januari 1786, waarvan Jacobi door sommige tijdgenoten werd beschuldigd rechtstreeks toe te hebben bijgedragen middels de publicatie van zijn correspondentie met Mendelssohn, zonder diens toestemming; de zogenaamde *Fliegende Brief* van Hamann, aan de publicatie waarvan Jacobi zowel in organisatorisch, uitgevertechnisch als financieel opzicht in belangrijke mate toe heeft bijgedragen.

Om Jacobi's correspondentie over deze belangrijke kwesties goed in hun specifiek filosofische en algemeen culturele context te kunnen plaatsen is een uitvoerige commentaar absoluut noodzakelijk. Bovendien bleek het nodig om twee bijlagen toe te voegen, die tot doel hebben om het commentaar op de tweede en de derde bovengenoemde kwestie begrijpelijk te maken. Onmiddellijk na de dood van Mendelssohn klaagden Engel en Moritz Jacobi aan als verantwoordelijk voor diens voortijdige overlijden, een beschuldiging die uiteraard aanleiding gaf tot heftige reacties van de kant van de sympathisanten van Jacobi. Om de uitvoerige correspondentie over deze beschuldigingen en weerleggingen te kunnen begrijpen zijn de strijdschriften over deze beschuldiging opgenomen in een eerste bijlage. De tweede bijlage betreft de *Fliegende Brief* van Hamann. Ter voorbereiding van de publicatie daarvan ontstond er een uitvoerige correspondentie tussen Jacobi, die in die tijd in Pempelfort en Düsseldorf woonde, en de in Königsberg woonachtige Hamann over allerlei zeer specifieke uitgevertechnische en inhoudelijke detailvragen. Om dit onderdeel van de briefwisseling te kunnen begrijpen bleek het noodzakelijk om de diverse wordingsfasen van de *Fliegende Brief* in een bijlage op te nemen.

Het moge duidelijk zijn dat de auteurs van deze commentaarbanden er op uitstekende wijze in geslaagd zijn een noodzakelijke aanvulling te bieden op deze belangrijke periode uit Jacobi's correspondentie. De wetenschappelijke wereld kan hen alleen maar dankbaar zijn voor de schat aan achtergrondinformatie die deze beide banden bevatten.

Peter Jonkers